

KIRJALLISUUTTA.

Veikko Palomaa: Kohtalon koulussa eli kirjavia elämänvaiheita. 311 siv. Hinta 4 mk., sid. 5 mk. 1915 T. K. & K.

Harvinainen kirja, josta Teosofinen Kustannusliike syystä voi ylpeillä. Ei ole monasti, meillä eikä muualla, kirjoitettu niin omaperäisiä ja niin läpeensä rehellisiä elämäkertoja. Me näemme tässä, kuinka mysterio piilee kaikkein pienimmissä tapauksissa ja kuinka Kohtalo salaisesti johtaa sitä, jonka se on valinnut erilleen muusta ihmiskunnasta. Maailman ihmisille tämä on kirja, joka kertoo merkellisistä kärsimyksistä ja uupumattomasta ponnistuksesta tietoa ja valoa kohti ja jo tässäkin merkityksessä se on suuriarvoinen kirja ja sisältää paljon oppimista. Mutta teosofi näkee vielä syvemmälle ja tunnustaa tekijän lailla, että tässä kohtalossa on piillyt Viisaus, Mestarin käsi on tapauksia johtanut ja kasvattanut itselleen työasetta. Kuinka toisin olisikaan tämä elämä kehittynyt, jos tekijä olisi jossakin käänteessä valinnut alemman tien ja jättänyt sen tinkimättömän rehellisyyden, mikä häntä on johtanut. Me näemme hänet miltei vieraana ja muukalaisena käyvän ihmisten keskellä, harvoin löytävän ymmärtäväistä toveria, mutta sitä useammin saaden ynseyttä osakseen. Hänellä itsellään ei ole ollut haluakaan vastustaa Kohtalon ohjausta ja nousta olosuhteiden herraksi. (Siinä astrologi näkee Kalojen merkin omituisuuden.) Hän vain hiljaisesti kärsii, mutta pysyy sielussaan vapaana. Itse hän tunnustaa kirjansa lopulla, että hänestä olisi tullut pessimisti ja ihmisvihaaja, jollei teosofinen elämänymmärrys ja oma järkeily olisi johdattanut häntä ulos sielumaailman eksyttävistä sokkeloista. Tämä kirja on ikäänkuin viimeinen teko, jolla hän vapautuu entisyyden muistoista ja antaa niiden opetuksen tulla muidenkin hyödyksi.

Kirjan puutteet ovat niin helposti havaittavia, ettei niistä sovi puhua. Lukija huomaa pian, että viat ovat yhtä olemaisesti kertomukseen kuuluvia kuin ansiot. Viat ovat oikeastaan vain siinä, että itse elämä on pakottanut häntä yhä uudestaan läpikäymään samoja kokemuksia ja siten jättänyt sieluelämän muut puolet verrattain varjoon. Mutta sitä elävämmin astuvat nuo muutamat puolet näkyviin ja saavat erikoisen leiman.

Kirjassa on monta mieltäkiinnostavaa kohtausta, kuten käynnit Lönnrotin ja Pietari Päivärinman luona, Palestinan-matka, oleskelu baptistien keskuudessa, varhainen saarnailu kirkoissa, ja monet muistot kestetystä äärimmäisestä puutteesta. Tarkoin kertoo tekijä kaikki lemмен- ja naimis-asiansa ja lukijan täytyy myöntää, ettei niistä jää hänen nimellensä minkäänlaista tahraa vaan että niissäkin ilmenee vain hänen harvinainen tunnollisuutensa.

Kirjan esitystapa on sujuva, niinkuin ainakin tottuneen kirjailijan. Sen omituisuutena on se, että tunteita ei ilmaista, ainoastaan kerrotaan realisia tapahtumia. Mutta se ei suinkaan vähennä kirjan arvoa, päinvastoin.

Syvästi mielenkiintoinen kirja sekä teosofeille että muillekin ihmisille.

Pekka Ervast: Jeesuksen salakoulu. Teosofinen Kirjakauppa ja Kustannusliike. 324 sivua. Hinta 2: —, sid. 3: —.

Luettuaan juhlalliset omistussanat lukija miltei säpsähtää. Mutta ei ole syytä pelätä, sillä tekijä vie lukijan hyvin varovaisesti ja vähitellen portin edustalta esikartanoon ja siitä temppelin pyhään ilmapiiriin. Siten tästä tulee oivallinen käsikirja sille, joka kulkee sisäisen kehityksen vaikeata tietä.

Kirja on Jeesuksen oppien tutkielma, mutta se ei ole kovinkaan lujasti kiinni historiallisessa kristinuskossa, vaan syventyy Jeesuksen henkeen semmoisena kuin sen voisi otaksua olevan esim. nykyaikaisessakin salakoulussa, jossa Jeesus olisi opettajana. Tietysti vertausten ja opetusten selitykset ovat suureksi osaksi subjektiivisia, mutta niin rehellinen ja selvä on tekijän katsantokanta, että hänen kirjastaan on suurta apua toisinajattelevallekin totuudenetsijälle.

Tekijä, joka itse ennen on ollut Tolstoin näkökannan vaikutuksen alainen, ottaa kaikkialla Kristuksen oppeja selittäessään tämänkin näkökannan huomioon, mutta kieltämättä hänen oma teosofinen ja mystillinen selityksensä tulee lähemmäksi totuutta. Vapauttava ja korkealle nostava tekijän selitys on kauttaaltansa huolimatta ihmislunnonle ominaisista yksipuolisuuksista. Moraalikäsitteet, jotka muodostavat suurehkon osan sisällyksestä, ovat vaikeasti käsiteltävä ala, ja niitä ei mikään skemaattinen järjestelmä kykene täysin tyydyttävästi ja puolueettomasti selittämään. Aivan selvästi ja vakuuttavasti tekijä ei myöskään ole perustellut sitä, että määrätty okkultiset kehitysasteet vastaavat kunkin Jeesuksen „viiden käskyn“ toteuttamista, mutta ne ovat asioita, joita tämän kirjottaja ei kykene arvostelemaan. Ylipäänsä Pekka Ervastin järjestelmällinen esitys antaa lukijalle selvän ja yksinkertaisen osviitan sisäisen kehityksen ymmärtämisessä ja tekee hänet vakuutetuksi siitä, että Jeesuksen maailmankatsomus on ollut yhtäpitävä teosofisen kanssa.

Tyylipuolesta mainittakoon, että kirja, joka on muodostettu talvella 1913-14 pidetyistä esitelmistä, on paikoittain pitkäveiteinen toistaen peräkkäin samaamerkitseviä sanoja ja lauseitakin ja sisältäen usein raskaita sanayhdistelmiä. Täten kärsivät kirjan sujuvat ja lennokkaat osat. Tosiasia on kerta kaikkiaan, että esitelmät eivät painettuina tahdo tulla kaunismuotoisiksi. Hartaasti soisi senvuoksi, että Pekka Ervast antaisi taas ylhäin ajatustensa suorastaan kynänvartta pitkin sulomuotoisinakin lentää maailmalle.

Haruspex.

Kaarlo Atra: Pyhä Cecilia. Romaani. 220 siv. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä 1915. Hinta 4: 25, sid. 5: 25.

Tämä romaani ansaitsee mainitsemista Tietäjän palstoilla siitä syystä, että se koskettelee niin sentraalista totuutta kuin on jälleensyntyminen. Kun teosofiset aatteet puikahtavat kaunokirjallisuuteenkin, silloin tosiaan niitä on ilmassa.

Jokapäiväisen lukijan kannalta Kaarlo Atran kirja on kertomus nuoresta rouvasta ja nuoresta naimattomasta tohtorista, jotka syvästi rakastuvat toisiinsa, mutta eivät toisiaan „saa“ eivätkä toisiaan „ota“, koska rouva ei voi ajatellakaan avioeroa miehestään, joka tosin on häntä parikymmentä vuotta vanhempi, mutta kaikin puolin kunnioitettava ja hyvä mies ja ennen kaikkea heidän lapsensa isä. Tohtorikin alistuu nurkumatta kohtaloonsa ja kun hän rakastetultaan kysyy, miksi ihmiset niin paljon saavat kärsiä, vastaa tämä hetken kuluttua:

– Ehken . . . oppiaksemme itsemme voittamaan.

Lemmentarinana „Pyhä Cecilia“ täten joidenkuiden nykyaikaisten lukijain mielestä on ehkä liian utumainen – yli-inhimillisen vieno ja puhdas. Mutta tekijä vetoaakin idealisteihin ja mainitsee nimenomaan tohtorista, ettei hän ollut materialisti.

Aivan toisen sävyn saa sitä vastoin kertomus, kun sitä lukee jälleensynty mistä uskova ja teosofiseen maailmankatsomukseen perehtynyt lukija. Tämmöisen lukijan huomio kiintyy heti seuraavaan lauseeseen, jolla kuvataan Olavi-tohtorin rakkautta rouva Alvéniin: Miksi puhua miehestä ja naisesta silloin, kun oli kysymyksessä *minä*, sisin ja iankaikkinen ihmisessä, ja siinä syntynyt kiintymys toiseen olentoon minänä eikä ainoastaan naisena (siv. 118). Nyt hän – lukija – todella uskoo, että tekijä vakavasti käsittelee jälleensyntymisaatetta, ja taipuu tekijän mukana uskomaan, että tohtori ja hänen rakastamansa nainen olivat olleet ruumistuneina neljännellätoista vuosisadalla Firenzessä Italiassa ja siellä samalla tavalla rakastaneet toisiaan, vaikka silloinen Beatricekin oli toisen miehen vaimo. Beatrice oli silloin ollut Donatellon mallina, kun tämä maalasi Pyhän Ceciliansa, ja rouva Alvéni oli nykyisessä ruumistuksessaan ihmeellisesti Pyhän Cecilian kuvan näköinen.

„Miten selittää kaikki?“ kysyy tohtori itseltään. „Oliko rouva Alvéni ystäväsielu vuosituhansien takaiselta matkalta? Oliko hän muinainen Donatellon Pyhä Cecilia uudestaan maan päälle tullessa . . . ?“ Olavi hymyili ajatuksillensa. Hän ei ollut jälleensyntymisopin ehdoton tunnustaja, vaikka se joskus hänestä olikin yleisin piirtein katsottuna elämän arvotuksen tyydyttävän selitys (siv. 125).

Mutta samalla tekijä ottaa askelen edemmäs. Hän antaa Olavi-tohtorin näyssä muistaa edellisen ruumistuksensa Italiassa (siv. 126-131).

Kun on puhe tämmöisistä henkilöistä romaaneissa, on asiantuntijan helppo uskoa heidän kiintymyksensä syvyyteen ja heidän rakkautensa platooniseen ratkaisuun. Utukuvia tavoittelevasta haaveesta kertomus tällöin muuttuu realistiseksi tosiasia in kuvailuksi. Ja toivokaamme, että se panee niitäkin lukijoita, jotka eivät heti saa kiinni sen punaisesta langasta, miettimään jälleensyntymisen mahdollisuutta ja ihmistä sielullisena olentona, joka nykyaikaisen elämän viettelyksistä huolimatta voi kieltää itsensä.

E.

KIRJALLISUUTTA.

Eino Salli: Legendoja ja uhrilauluja. 76 siv. Hinta 1 mk., sid 2 mk. 1915. Teosofinen kirjakauppa ja kustannusliike.

Taaskin uusi suomalainen teos, teosofisen hengen vaikutuksesta syntynyt. Jospa olisikin teosofinen maailmankatsomus niinkuin nouseva päivä, joka säteillensä herättää linnut kaikkialla laulamaan, kunkin omalla sävelellään. Silloin vasta se on kansaamme pysyvästi juurtunut, kun se teoriasta muuttuu elämäksi ja tuntemukseksi ja ilmenee runouden soljuissa soinnuissa.

Tämä pieni teos on sellainen, jossa jokainen heti huomaa runollisen hengen ja voimakkaan tunteen. Keväästä nämä runot kertovat, aamuruskosta ja vapaudesta ennen kaikkea. Se ääniasteikko, jota laulaja virittää, ei ole laaja mutta sävelet ovat kuulakkaan kirkkaita, rohkaisevia ja nostavia. Ei voi sanoa, että hän täydellisesti hallitseisi muodon tekniikkaa ja siten voisi kohottaa välinpitämättömänkin lukijan mukaansa omiin tuntemuksiinsa mutta se, joka myötätunnolla asettuu yhteyteen itse laulajan hengen kanssa, ei ole katuva niitä hetkiä, jotka hän on kirjan ohessa viettänyt. Pikemmin hän jää kaipaamaan enempää samaan henkeen, mutta viisaiden sananlaskuhan kuuluu:

Lyhyestä virsi kaunis
Miel' on jäämähän parempi
Kuin on kesken katkeemahan.

Runot ovat kaikki suoranaisia mutta nykyään ei enää niin kaivatakaan teennäisiä riimejä vaan etsitään runoutta itse sisällyksestä. Runojen laatu kuvastuu niiden nimissä: Vapauden laulu, Sankarten kulku, Auringon laulu, Aamuruskon synty, Kukkaset heräävät uuteen elämään, Keväiset kadut, Aatteen rukous j. n. e.

V. H. V.

Oscar Busch: Mistä ja mihin? Suomennos. Painettu Tampereella 1911. Nykyään Hj. Arvidssonin oma. Hinta Smk. 2:50. Saatavana myös Teosofisesta kirjakaupasta.

Kaikille „Suuret ihmeet“ kirjan lukijoille on ruotsinmaalainen spiritisti- ja teosofivanhus Oscar Busch niin rakas tekijänimi, että kirja „Mistä ja mihin?“ ei kaipaa suosituksia. Kirjaa on paljon kysytty, mutta ei ole ollut vuosikausiin saatavissa. Käyttäköön nyt jokainen tilaisuutta hyväkseen ja hankkikoon kirjan itselleen!

P. E.

Salat ilmi. I. Kokoelma teosofian merkkihenkilöiden helppotajuisia esityksiä ohjeiksi totuuteen pyrkiville. Suomentanut *Kaarle Kyrölä.* Tampereella 1915. Kaarle Kyrölä'n kustannuksella. 93 siv. Hinta 1: 25.

On ilahuttavaa, että yksityistenkin taholla aletaan kustantaa teosofista kirjallisuutta. Kokoelma sisältää W. Q. Judgen puheen teosofiasta Chicagon uskontokongressissa v. 1893 ja pari kirjoitusta hänen aikakauslehddestään „The Path“, kaksi Annie Besantin puhetta eli kirjoitusta, tri Franz Hartmannin kirjoituksen sekä pisimpänä Pekka Ervastian esitelmän „Teosofian merkitys meidän aikamme ihmisille“, sekin siis käännös (ruotsista). Kaikki nämä kirjoitukset sopivat hyvin vasta-alkaville teosofian tutkijoille ja toivottavaa olisi, että kokoelma saisi laajan leviämisen.

Voisi julkaisijalle paljon muistuttaa sekä suomennoksesta että kirjoitusten valinnasta. Kaikki mikä on kauvan sitten kirjoitettua, ei silti ole parasta johdannoksi teosofiaan. Näissä kirjoituksissa on useimmissa liian didaktinen, opettava sävy, liian vähän tieteellisyyttä, toiselta puolelta liian vähän mukaansatempaavaa. Siv. 32 kerrotaan, että Salomo Sananlaskussaan „sanoo olleensa Luojan kanssa alusta ja että hänen ilonsa oli olla ihmisten lasten kanssa maan päällä“. Samaa tarkottava ote on pantu kokoelman alkuun motoksi. Kirjottaja ei ole lähemmin tutustunut Sal. Sananlaskuihin, kun ei hän tiedä, että se on Viisaus (Khokmah), joka näin puhuu. Tämä käsite vastasi V. T:n juutalaisilla Logosta eikä siis tuo ote ole tekemisissä jälleensyntymisen kanssa. Useita painovirheitä (esim. kaksi siv. 51), jotka perin muuttavat lauseen sisällyksen, olisi voitu huolellisuudella välttää. Mutta hyvä tahto peittää tällaiset pienet puutteellisuudet.

V. H. V.

Wettenhovi-Aspa: Finlands Gyllene Bok. I. Svar på „Svenskt i Finland“. 128 siv. suurta 8:vo. Hinta Smk. 3: —. Tekijän kustannuksella. Tilattavissa Teosofisesta Kirjakaupasta.

Harvoin lukee kirjan suuremmalla nautinnolla. Tekijän esitys on kauttaaltaan niin säkenöivän nerokasta, niin uskoa ja intoa uhkuvaa, että — sanokoot kamarioppineet hänen päätelmistään ja varsinkin hänen kielitutkimuksistaan mitä tahansa — lukija jää odottamaan jatkoa jännityksellä. Hän kertoo Suomen kansan alkuvaiheista ja vaikka hänen todistelunsa tuntuu uhkarohkealta ja usein etsityltä, täytyy ihmetellä hänen intuitiivista kykyään, joka vie hänet niin lähelle salatieteellisen näkemyksen tosiseikkoja.

Ei tarvitse viivähtää kirjan heikoissa kohdissa. Tekijä ei ole kielitutkija ammatiltaan eikä saata välttää erehdyksiä. Mutta hänellä on sitä uskoa Suomen kansaan, sen kansan henkeen, voimaan, viisauteen ja tulevaisuuteen, jota niin usein puuttuu nykyajan tieteellisiltä tutkijoilta. Olkoon Suomen kansallishaltia tälle tulisielulle suojele!

P. E.

Juhani Koti: Rakkauden koulu. Tampereella 1915, J. Kodin kustannuksella. 90 siv. Hinta Smk. 1: —.

Tekijä kutsuu kehitystä rakkauden kouluksi ja hänen hyvää tarkottava kirjansa tahtoo olla siveellinen neuvoja ja opas nuorille ja vanhoille. Hänen ensimmäinen kirjansa (Rakastettava mies ja nainen) oli kuitenkin suuremmalla innostuksella kirjoitettu kuin tämä, joka on raskaampi lukea. Kirjaa haittaavat sitäpaitsi kieliopilliset puutteellisuudet lauserakennuksessa, joita siellä täällä tapaa ja jotka tekevät sisällönkin hämäräksi. Mutta onhan se itsessään ilahduttava seikka, että kansasta nousee yksilöitä, jotka saatuaan herätyksensä teosofisesta maailmankatsomuksesta, koettavat omalla tavallaan sovelluttaa käytäntöön saamaansa uutta elämänymmärrystä.

P. E.

Jalmari Finne: Terve mies. Romaani. Otavan kustannuksella. 243 siv. Hinta Smk. 3: 75.

En saata olla kääntämättä Tietäjän lukijain huomiota tähän Jalmari Finnen uuteen romaaniin, johon mielestäni teosofein kannattaa tutustua. Siinä kuvattu luonne on niin ehjä, niin voimakas, niin harmooninen – sanalla sanoen niin „terve“, että lukijakin tuntee elämänvoiman ja innon itsessään heräävän. Kirja on epäilemättä inspiroitu, tekijä on ollut „mediumina“. Koko sisältö on uuden elämänymmärryksen elähyttämä: ihminen on oleva olento, joka omalla tahdollaan, omalla ajatuksellaan, omalla työllään voittaa kaikki esteet maailmassa, hän on oleva olento, joka rakastaa elämän työtä ja löytää siitä omonsensa, ja samalla olento, jolle rakastettu ystävä on kuin paras puoli hänestä itsestään.

P. E.

(Tietäjä 1915 Heinä- ja Elokuu N:o 7-8, s. 307-310)